

А. Ю. Огінська,
аспірант, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ЗРІЗ

A. Oginskaya,
Ph.D. student, Ternopil National Economic University, Ternopil

SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION AND FINANCIAL MECHANISM OF ITS REALIZATION:
THEORETICAL AND CONCEPTUAL SECTION

У статті розглянуто зміст соціального захисту населення та роль держави у його забезпеченні. Запропоновано концептуальну модель системи соціального захисту населення, в основу якої покладено концепцію соціогуманітарної держави та політику економічного лібералізму. Досліджено фінансовий механізм реалізації соціального захисту населення шляхом виділення в ньому: джерел, форм, методів та напрямів фінансування.

The content of social protection of the population and the role of the state in its maintenance are considered in the article. The conceptual model of the system of social protection of the population is proposed based on the concept of a socio-humanitarian state and a policy of economic liberalism. The financial mechanism of realization of social protection of the population by means of allocation in it: sources, forms, methods and directions of financing is investigated.

Ключові слова: соціальний захист населення, фінансовий механізм реалізації соціального захисту, соціальна держава, система соціального захисту.

Key words: social protection of the population, financial mechanism of realization of social protection, social state, social security system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Серед об'єктивних закономірностей розвитку сучасної світової цивілізації є зростання уваги до проблем людини, захисту і реалізації її прав та свобод. Превалювання інтересів окремого індивіда над інтересами держави, орієнтація діяльності органів влади на усебічне задоволення потреб суспільства й підвищення добробуту кожного його члена зараховують до головних тенденцій суспільного розвитку. У цьому аспекті на перший план висувається питання побудови ефективно системи соціального захисту населення задля фінансової підтримки окремих категорій громадян та забезпечення належного рівня життя населення в світлі концепції соціогуманітарної держави.

У період реформування системи соціального захисту населення, котра відповідає ринковим засадам господарювання в Україні, виникає необхідність поглибленого дослідження теоретико-концептуальних засад соціального захисту та фінансового механізму його реалізації в умовах формування сталого економічного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження питань соціального захисту населення та фінансового механізму його реалізації висвітлено у наукових працях таких вітчизняних вчених-економістів, як: В. Базилевич, О. Длугопольський,

Рис. 1. Концептуальна модель системи соціального захисту населення

Джерело: розроблено автором самостійно.

М. Карлін, О. Кириленко, А. Клівіденко, Г. Лопушняк, О. Макарова, А. Мельник, К. Павлюк, О. Сергієнко, А. Сидорчук, В. Скуратівський, В. Тропіна, С. Юрій та інші.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є наукове обґрунтування теоретичних аспектів соціального захисту населення та формування його концептуальної моделі; дослідження фінансового механізму реалізації соціального захисту та виокремлення його складових.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Торкаючись питання трактування соціального захисту населення та ролі держави у його забезпеченні представниками вітчизняної економічної науки, можемо констатувати, що попри певну варіативність підходів, більшість вчених доволі однозначно визначають це явище як сукупність заходів, реалізовуваних державою для забезпечення добробуту населення. До прикладу, В. Базилевич, А. Баластрик [1, с. 45], А. Мельник [6, с. 137], В. Тропіна [12, с. 20], О. Палій, В. Скуратівський [10, с. 187] визначають соціальний захист як комплекс заходів, методів, норм правового, соціально-економічного й організаційного характеру, спрямованих на забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних соціально-економічних умовах. У цілому поділяючи наведений підхід до трактування соціального захисту, все ж вважаємо його надміру широким, більш прийнятним для змістовного окреслення поняття соціальної політики. Більш того, у запропонованих науковцями дефініціях соціального захисту використані словесні конструкції, які можуть мати багатозначний зміст і потребують додаткового тлумачення. По-перше, потребує уточнення теза щодо змісту понять "гідне життя" (Г. Лопушняк) [4, с. 6], "гідне матеріальне становище" (А. Мельник, О. Длугопольський) [6, с. 201], оскільки стандарт життя у кожній державі формується під впливом цілого комплексу чинників та може суттєво диференціюватися. По-друге, надміру "розмитим" є формулювання середовища реалізації соціального захисту населення, яке позначене дефініцією "конкретні соціально-економічні умови" (В. Скуратівський, О. Палій) [10, с. 185].

Низка науковців визначають соціальний захист як поняття фінансової науки. Так, на думку К. Павлюк, він є системою перерозподільчих відносин, у процесі яких утворюються й використовуються фон-

ди фінансових ресурсів для матеріального забезпечення й обслуговування окремих категорій і груп населення [7, с. 27]. В. Скуратівський і О. Палій визначають соціальний захист як механізм перерозподілу суспільного багатства на користь людей, які тимчасово чи постійно потребують особливої підтримки з боку суспільства: від багатих до бідних, від здорових до хворих, від молодих до літніх [10, с. 190]. Вважаємо, що наведені дефініції містять методологічну помилку, адже перерозподільчий характер мають лише відносини з соціального страхування, тоді як соціальне забезпечення, що є складовою соціального захисту, доцільно характеризувати як сукупність розподільчих відносин. Очевидно, не можливо чітко вказати, за рахунок яких саме платників податків було сформовано ту частину державного чи місцевих бюджетів, яка спрямована на виконання програм та заходів соціального захисту населення. Окрім цього, дефініції соціального захисту К. Павлюк, В. Скуратівського та О. Палій не розкривають умов активізації важелів соціального захисту (реалізація соціальних ризиків, що призвела до зниження добробуту), а також кінцевої мети їхнього застосування (мінімізація негативних наслідків реалізації соціальних ризиків та повернення добробуту індивіда до суспільно прийнятних параметрів).

Соціальний захист як соціально-економічне поняття характеризують у своїх працях М. Карлін [2, с. 72], В. Базилевич та А. Баластрик [1, с. 278]. На думку М. Карліна, соціальний захист є складовою соціальних гарантій населенню, забезпечуваних державою відповідно до пріоритетів соціальної політики. Такий підхід, на наш погляд, вказує на місце соціального захисту в системі соціальних категорій, однак практично не розкриває його змісту. Натомість, В. Базилевич та А. Баластрик вбачають у соціальному захисті комплекс законодавчо закріплених соціальних норм, гарантованих державою як окремим верствам населення, так і всім членам суспільства.

Найбільш повним розкриттям сутності, на наш погляд, характеризується дефініція соціального захисту, запропонована А. Клівіденко [3, с. 6]. Вона не лише характеризує його зміст, що полягає у наданні правової, фінансової та матеріальної допомоги, але й вказує на об'єкт цього захисту (вразливі верстви населення та, в певному аспекті, економічно активна частина суспіль-

Рис. 2. Структурно-логічна схема фінансового механізму реалізації соціального захисту населення

Джерело: складено автором самостійно.

ства) й умови застосування (негативний вплив ринкових процесів).

На наш погляд, при формулюванні дефініції соціального захисту слід враховувати два ключових аспекти: по-перше, він є сукупністю заходів, які реалізує держава стосовно осіб, які потрапили під дію соціальних ризиків, що призвели до втрати доходу чи інших депривацій; по-друге, головною метою соціального захисту є нейтралізація негативних наслідків реалізації соціальних ризиків для добробуту індивіда та повернення його (добробуту) до стандартів, прийнятних у відповідному суспільстві. На нашу думку, в соціально-орієнтованій державі соціальний захист населення повинен бути зорієнтований не тільки на матеріальне забезпечення й обслуговування окремих категорій і груп населення, а й на підтримку та забезпечення гідного матеріального і соціального становища усіх громадян.

Система соціального захисту населення повинна будуватися так, щоб:

- підтримувати належний рівень життя для нужденних громадян;
- запобігати бідності населення;
- створювати умови для підтримки економічно активного населення.

Соціальний захист населення є дієвим у тому разі, коли забезпечується матеріальний добробут, економічна самостійність, самореалізація і певний соціальний статус індивіда, його фізичне й духовне благополуччя та душевний комфорт, і це стосується не тільки соціально незахищених верств, але і працездатного населення [8].

Побудова вітчизняної моделі соціального захисту вимагає комплексного підходу, що передбачатиме урахування чинників внутрішнього і зовнішнього характеру, формування відповідного правового, організаційного та фінансового базису. Очевидно, що в основу цієї моделі має бути покладена певна наукова концепція, що виступатиме теоретичним підґрунтям для розробки відповідної економічних та

соціальним реаліям стратегії і тактики соціального захисту.

На наше переконання, в основу розробки стратегії й тактичних пріоритетів політики соціального захисту має бути покладений безпековий принцип. Тобто їх вихідним етапом має стати ґрунтовне оцінювання найбільш небезпечних соціальних ризиків, що при їх ігноруванні здатні трансформуватись у загрози суспільній стабільності — явища та процеси, існування яких веде до виникнення соціальних деформацій, ущемлення життєво важливих прав, свобод та інтересів людини та, в кінцевому рахунку, провокує наростання соціальних конфліктів і загрожує основам національної безпеки (рис. 1).

Іншим важливим аспектом розбудови вітчизняної моделі соціального захисту населення має стати оптимізація розподілу сфер відповідальності у тріумвіраті "людина — бізнес — держава" з урахуванням економічних, історичних та ментальних особливостей вітчизняного суспільства. Зрозуміло, що в умовах слабкого розвитку економіки та перманентного повторення кризових явищ економічних криз розширення масштабів соціальних зобов'язань держави є неможливим. З одного боку, успадкована з радянських часів система соціального захисту в сучасних умовах не відповідає економічним можливостям держави та має значною мірою декларативний характер, адже виконання усіх закріплених у законодавстві соціальних зобов'язань вимагає кількарядового збільшення обсягу фінансових ресурсів, акумульованих у централізованих фондах держави.

З іншого боку, радикальне звуження соціальних зобов'язань держави означатиме фактичну відмову від статусу "соціальної держави" та може спровокувати наростання у суспільстві протестних настроїв. Поряд з цим, перекладання соціальних зобов'язань на бізнес в умовах високого рівня фіскального тиску, відсутності сприятливих умов для ведення господарської діяльності здатне спровокувати подальшу тінізацію вітчизняної

економіки та унеможливити відновлення її зростання в майбутньому.

Враховуючи це, в основу побудови вітчизняної моделі соціального захисту має бути покладена концепція соціогуманітарної держави і політики економічного лібералізму, що пропагують формування умов для гармонійного усебічного розвитку людини за превалювання ринкових механізмів регулювання соціально-економічних процесів. Своє практичне втілення вона має отримати у перегляді соціальних зобов'язань держави та їхньому приведенні у відповідність до економічних можливостей системи державних фінансів.

Досягнення стратегічних і тактичних пріоритетів соціального захисту населення не можливе без розбудови відповідного механізму їхньої реалізації у розрізі трьох складових: правової, організаційної та фінансової підсистем. Правова підсистема механізму реалізації соціального захисту населення має передбачати розробку і затвердження комплексу нормативно-правових актів, що формують юридичне підґрунтя для прийняття практичних рішень, а саме: визначають коло осіб, на яких поширюються заходи соціального захисту та принципи його надання; врегульовують сфери відповідальності самих індивідів, суб'єктів господарювання і держави (в тому числі центральних органів влади, місцевого самоврядування) у царині соціального захисту; закріплюють види та форми матеріальної, фінансової та інших видів допомоги, які надаються в рамках реалізації заходів соціального захисту та ін. Організаційна підсистема механізму реалізації соціального захисту має передбачати формування системи його організаційного забезпечення, а саме: мережі органів загальної та спеціальної компетенції у сфері соціального захисту населення, розподіл повноважень і відповідальності між органами управління соціальним захистом на різних рівнях адміністративно-територіального устрою та ін.

Фінансовий механізм реалізації соціального захисту населення передбачає формування джерел фінансових ресурсів, що направляються на виконання відповідних програм і заходів, а також обґрунтований вибір методів, форм та важелів їх використання. У ринковій економіці соціальний захист населення реалізується за допомогою фінансових ресурсів усіх економічних агентів: домашніх господарств, суб'єктів господарювання і держави (рис. 2).

Не зважаючи на доволі диверсифіковану структуру джерел фінансування соціального захисту населення, головну роль серед них все ж відіграють кошти, акумульовані у централізованих і децентралізованих фондах фінансових ресурсів держави. Кошти бюджетів усіх рівнів є джерелом фінансування різноманітних програм соціального забезпечення як універсального (для усіх громадян), так і категоріального (для окремих цільових груп чи верств населення) характеру. Зокрема в Україні за рахунок коштів бюджету покриваються витрати на надання соціальних допомог малозабезпеченим сім'ям, дітям сиротам, сім'ям з дітьми, одиноким матерям та іншим вразливим верствам населення; фінансуються система категоріальних та універсальних пільг, житлових субсидій для частково покриття витрат на утримання житла; реалізуються програми соціального захисту молоді, інвалідів, непрацездатних та інше. Впродовж останніх років важливим напрямом використання коштів бюджету є покриття дефіциту коштів системи пенсійного страхування, а також фінансування пенсій, призначених за спеціальними законами, різного роду надбавок та підвищень до основного розміру пенсії.

Поряд зі коштами бюджетів усіх рівнів, важливим джерелом фінансування соціального захисту населення виступають кошти соціального страхування, в першу чергу Пенсійного фонду України. За рахунок коштів

системи соціального страхування формується добробут більшості громадян після завершення ними активної трудової діяльності, а також у випадку реалізації соціальних ризиків, що призвели до тимчасової чи постійної втрати працездатності. Важливим напрямом використання коштів соціального страхування на випадок безробіття є допомога у пошуку роботи, проведення перенавчання безробітних, допомога у започаткуванні власної справи. Однак у теперішній час система соціального страхування в Україні не спроможна виконувати свого головного завдання — належного соціального захисту громадян при реалізації соціальних ризиків та забезпечення їх добробуту у відповідності із суспільно визаними стандартами. Причиною цього є катастрофічний дефіцит фінансових ресурсів соціального страхування, обумовлений високим рівнем тінізації економічної діяльності та ухилення від сплати страхових внесків, низькими показниками зайнятості. Внаслідок цього, з року в рік система соціального страхування потребує все більших обсягів трансфертів з державного бюджету на збалансування доходів і видатків, внаслідок чого страхові принципи її функціонування значною мірою знівельовані.

Важливою складовою фінансової підсистеми механізму реалізації соціального захисту населення є форми та інструменти його фінансування. У відповідності із загальноприйнятим у фінансовій науці підходом, фінансування соціального захисту населення здійснюється у розрізі таких форм: внутрішнє, зовнішнє фінансування та кредитування. В свою чергу, у складі зовнішнього фінансування можна виділити бюджетне фінансування, соціальне страхування та інше зовнішнє фінансування (фінансування за рахунок коштів підприємств, установ і організацій усіх форм власності, громадських об'єднань, церковних громад та ін.).

Під внутрішнім фінансуванням соціального захисту доцільно розуміти фінансування за рахунок фінансових ресурсів членів самого домогосподарства. Матеріальною формою прояву такого фінансування є внутрішньосімейні та внутрішньородинні трансферти в рамках одного чи кількох домогосподарств, члени яких поєднані родинними зв'язками. Ця форма фінансування соціального захисту населення є найменш регламентованою з боку держави та найменш вивченою, оскільки спеціальних статистичних досліджень щодо характеру та структури трансфертів між членами домогосподарств не проводиться.

Кредитування як форма фінансування соціального захисту населення в Україні отримало доволі вузьку сферу застосування. В сучасних умовах воно використовується для допомоги у вирішенні житлового питання (кредитування придбання чи будівництва житла) для окремих категорій населення: молодих сімей, учасників АТО та ін. Варто зауважити, що кредитування будівництва чи придбання житла за рахунок бюджетних коштів має суттєві відмінності від комерційного кредитування, адже передбачає низку пільгових умов: нижча за середньо ринкову процентна ставка за кредитом; можливість часткового чи повного списання заборгованості зав кредитом та ін. Застосування пільгових умов у цьому випадку цілком обґрунтоване, адже використовуючи кредитування у царині соціального захисту, держава переслідує мету не комерційної вигоди, а виконання взятих на себе соціальних зобов'язань перед окремими верствами населення.

Найважливішою формою фінансування соціального захисту в Україні є бюджетне фінансування. Воно виявляється у безпосередньому виділенні коштів з державного і місцевих бюджетів на реалізацію програм і заходів, спрямованих на надання соціальної підтримки у матеріальній, фінансовій та інших формах тим громадянам, які потрапили під негативну дію соціальних ри-

зиків з втратою ними частини доходу чи виникненням інших депривацій.

В Україні однією із форм фінансування соціального захисту є соціальне страхування. Фінансові ресурси, акумульовані системою соціального страхування, є джерелом матеріального забезпечення громадян після у випадку тимчасової чи стійкої втрати працездатності, спрямовуються також на упередження втрати й відновлення працездатності економічно активного населення.

На думку А. Сидорчука, для соціального страхування притаманні ряд особливостей, що відрізняють його з поміж інших форм фінансування соціального захисту: по-перше, "солідарність" у межах суспільства (забезпечення безробітних за рахунок працюючих, непрацездатних — за рахунок працездатних); по-друге, поєднання кількох рівнів перерозподільчих відносин (у межах життя людини, між людьми одного покоління, між різними поколіннями) [9, с. 113]. На наш погляд, до цього переліку доцільно додати також інші ознаки: по-третє, джерелом коштів для фінансування соціального захисту в системі соціального страхування є страхові внески; по-четверте, це умовно безповоротне та безвідплатне виділення коштів, оскільки право на матеріальне забезпечення за соціальним страхуванням отримують лише ті громадяни, які сплачували страхові внески. Натомість, у випадку бюджетного фінансування соціального захисту право на матеріальне забезпечення чи соціальні послуги не залежить від того, чи сплачувала особа податки, чи ні. Специфічною особливістю соціального страхування як форми фінансування соціального захисту є також те, що у ньому чітко виявляється залежність між параметрами матеріального забезпечення та розмірами сплачених страхових внесків [5, с. 223].

Розподіл форм фінансування соціального захисту можна вважати доволі умовним. Наприклад, соціальне страхування можна визначити і як розподілене у часі внутрішнє фінансування соціального захисту, і як різновид зовнішнього фінансування (за рахунок коштів підприємств, установ, організацій усіх форм власності). З одного боку, фінансові ресурси системи соціального страхування формуються переважно за рахунок сплачених внесків, які можна розглядати як форму заробленого за результатами трудової діяльності, але недоотриманого доходу працівника, що свідомо відчужується на користь держави в обмін на її зобов'язання забезпечити добробут цього працівника у випадку часткової чи повної втрати працездатності чи інших випадках, передбачених законодавством. З іншого боку, оскільки з 2016 року платниками страхових внесків в Україні є лише суб'єкти господарювання (за винятком доброї волі участі у соціальному страхуванні), то соціальне страхування з певною ймовірністю можна визначити як різновид непрямого зовнішнього фінансування соціального захисту за коштів підприємств. Крім цього, оскільки впродовж останніх років значна частина ресурсів системи соціального страхування формується за рахунок трансфертів з державного бюджету, то можна впевнено стверджувати, що у цьому випадку має місце поєднання двох різновидів зовнішнього фінансування соціального захисту, а саме бюджетного фінансування та соціального страхування.

Важливою складовою фінансової підсистеми механізму реалізації соціального захисту населення є напрями фінансування, які, на наш погляд, можна консолідувати за двома ознаками:

— за критерієм об'єкта захисту фінансування соціального захисту доцільно поділяти у розрізі непрацездатних осіб та економічно активного населення, а також виділяти універсальні заходи соціального захисту. Такий підхід до розмежування дає можливість розмежувати суспільні видатки на соціальний захист відпові-

дно до об'єктів захисту і характеру дії на них соціальних ризиків та, відповідно, вказати на оптимальні часові параметри такого фінансування;

— за критерієм форми соціального захисту пропонуємо розрізняти фінансування соціальних виплат та соціальних послуг. Такий підхід може бути використаний як додатковий до попередньо охарактеризованого, що створить передумови для оптимізації структури суспільних витрат на соціальний захист у розрізі окремих напрямів. До прикладу, у фінансуванні соціального захисту непрацездатних осіб об'єктивно переважають видатки на надання соціальних трансфертів, тоді як у фінансуванні соціального захисту економічно активного населення увага має фокусуватися на наданні послуг, спрямованих на допомогу людині самостійно подолати наслідки реалізації соціального ризику й усунути можливість його впливу в майбутньому.

До царини соціального захисту непрацездатних осіб, на наш погляд, доцільно зараховувати заходи, спрямовані на надання різних форм підтримки для осіб зі стійкою непрацездатністю (пенсіонерів, непрацюючих інвалідів та дітей-інвалідів, ветеранів війни та ін.), а також осіб, які через вік не набули статусу працездатних (малолітні діти-сироти). У структурі фінансування соціального захисту цих верств населення об'єктивно переважають соціальні виплати й інші трансферти реабілітаційного характеру (враховуючи видатки бюджету на покриття дефіциту коштів системи пенсійного страхування для виплату пенсій). Важливим напрямом фінансування соціального захисту непрацездатних осіб є здійснення заходів, спрямованих на інтеграцію цих осіб до активного суспільного життя (забезпечення інвалідів засобами реабілітації, транспортом, санаторно-курортним лікуванням та ін.).

Фінансування соціального захисту економічно активного населення має об'єднувати видатки на соціальні трансферти та соціальні послуги безробітним, малозабезпеченим сім'ям та сім'ям з дітьми, молоді та ін. Головним принципом соціального захисту працездатних осіб, а отже, й його фінансування, має бути його тимчасовий та мотиваційний характер. Тобто превалювати у соціальному захисті працездатного населення мають соціальні програми, спрямовані не на відшкодування втраченого доходу (реабілітаційні), а призначені вирішити саму проблему низького рівня добробуту (причину бідності, безробіття) й вивести індивіда з числа реципієнтів соціального захисту.

До числа універсальних заходів соціального захисту населення, які ми пропонуємо виділити в окремий напрям фінансування, слід зараховувати такі форми матеріальної, фінансової чи іншої підтримки громадян, які актуальні для значної частини населення через наявні соціально-економічні обставини. До цього напрямку фінансування соціального захисту передусім належать житлові субсидії, якими в сучасний період охоплено практично 3/4 населення країни. Також вкрай важливим напрямом спрямування коштів на соціальний захист населення з 2014 року залишається допомога тимчасово переміщеним особам, що в майбутньому має передбачати як фінансову підтримку цих осіб, так і допомогу в облаштуванні, працевлаштуванні та соціальну реабілітацію на новому місці проживання.

Іншим пропонованим критерієм розмежування напрямів фінансування соціального захисту населення є форма надання підтримки. При цьому до фінансування соціальних виплат доцільно зараховувати усі види соціальних трансфертів різним категоріям населення. Натомість, до фінансування послуг доцільно відносити суспільні видатки на ті форми соціального захисту, які не передбачають безпосереднього виділення матеріальної (фінансової) допомоги реципієнту. До них ми зараховуємо соціальну реабілітацію інвалідів, тимчасово переміщених осіб, інших вразливих категорій населен-

ня; видатки на санаторно-курортне лікування окремих категорій громадян; соціальне обслуговування непрацездатних на дому та інші різновиди соціальних послуг. Також як форму фінансування соціальних послуг ми розглядаємо видатки на надання пільгових кредитів для придбання чи будівництва житла молодими сім'ями, а також фінансову допомогу громадським організаціям інвалідів, ветеранів війни та інших категорій громадян.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у контексті дослідження теоретико-концептуальних засад соціального захисту населення та фінансового механізму його реалізації нами запропоновано:

— концептуальну модель системи соціального захисту населення, яка має базуватись на концепції соціо-гуманітарної держави та передбачати урахування безпекового принципу при розробці стратегії й тактики політики соціального захисту, оптимізацію розподілу сфер відповідальності за забезпечення добробуту суспільства у тріумвіраті "людина — бізнес — держава";

— класифікацію напрямів фінансування соціального захисту населення в частині їх поділу у розрізі непрацездатних осіб та працездатного населення, а також універсальних заходів соціального захисту, що дасть можливість розмежувати видатки на соціальний захист відповідно до об'єктів захисту і характеру дії на них соціальних ризиків та, відповідно, вказати на оптимальні часові параметри такого фінансування;

— засади побудови механізму реалізації соціального захисту населення в частині виокремлення його фінансової підсистеми як логічно сформованої сукупності джерел, форм та інструментів, а також напрямів фінансування соціального захисту.

Література:

1. Базилевич В., Баластрик Л. Державні фінанси: навчальний посібник. — Вид. 2-ге, доп. і перероб. — К.: Атіка, 2004. — 368 с.

2. Карлін М.І. Фіскальна політика і соціальні виплати в сучасній Україні // Науково-економічний та суспільно політичний журнал "Демографія та соціальна економіка". — К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, № (17). — 2012. — С. 70—77.

3. Клівіденко Л.М. Фінансове забезпечення соціального захисту населення України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01. — Тернопіль: ТНЕУ, 2006. — 20 с.

4. Лопушняк Г.С. Інституційне забезпечення державної соціальної політики: теоретико-проблемні аспекти // Актуальні проблеми державного управління. — 2011. — № 2. — С. 1—7.

5. Макарова О. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки: монографія. — К.: Ліра-К, 2004. — 328 с.

6. Мельник А. Ф., Длугопольський О. В. Публічний сектор і державна політика в демократичному суспільстві: монографія. — Тернопіль: Економічна думка, 2008. — 240 с.

7. Павлюк К.В., Степанова О.В. Модернізація системи соціального захисту в контексті накопичення соціального капіталу в Україні. Фінанси України. — 2012. — № 6. — С. 15—29.

8. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні // Україна: аспекти праці. — 2002. — № 1.

9. Сидорчук А. Теоретичні аспекти державного соціального страхування // Український соціум. 2012. — № 3. — С. 105—120.

10. Скуратівський В.А. Правовий вимір діяльності соціальної держави // Вісн. Нац. академії держ. управління при Президенті України. — 2007. — № 4. — С. 184—192.

11. Соціальне страхування: підручник / За ред. д. е. н., проф. О.П. Кириленко та д. н. з держ. упр., доц. В.С. Толуб'яка. — Тернопіль: Економічна думка, 2016. — 353 с.

12. Тропіна В.В. Бюджетне забезпечення соціальної функції держави в Україні // Фінанси України. — 2008. № 5. — С. 15—31.

References:

1. Bazylevych, V. and Balastryk, L. (2004), *Derzhavni finansy [Public finances]*, 2d ed., Atika, Kyiv, Ukraine.

2. Karlin, M.I. (2012), "Fiscal policy and social benefits in modern Ukraine", *Naukovo-ekonomichnyj ta suspil'no politychnyj zhurnal "Demohrafiia ta sotsial'na ekonomika"*, vol. (17), pp. 70—77.

3. Klividenko, L.M. (2006), "Financial support of social protection of the population of Ukraine", Ph.D. Thesis, Economy, TNEU, Ternopil', Ukraine.

4. Lopushniak, H.S. (2011), "Institutional provision of state social policy: theoretical and problem aspects", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 2, pp. 1—7.

5. Makarova, O. (2004), *Derzhavni sotsial'ni prohramy: teoretychni aspekty, metodyka rozrobky ta otsinky [State social programs: theoretical aspects, methods of development and evaluation]*, Lira-K, Kyiv, Ukraine.

6. Mel'nyk, A.F. and Dluhopol's'kyj, O.V. (2008), *Publichnyj sektor i derzhavna polityka v demokratychnomu suspil'stvi [Public sector and state policy in a democratic society]*, Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.

7. Pavliuk, K.V. and Stepanova, O.V. (2012), "Modernization of the social protection system in the context of accumulation of social capital in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 6, pp. 15—29.

8. Serhiienko, O. (2002), "Social policy in the modern world and in Ukraine", *Ukraina: aspekty pratsi*, vol. 1.

9. Sydorчук, A. (2012), "Theoretical aspects of state social insurance", *Ukrains'kyj sotsium*, vol. 3, pp. 105—120.

10. Skurativs'kyj, V.A. (2007), "Legal dimension of the activity of a social state", *Visn. Nats. akademiii derzh. upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 4, pp. 184—192.

11. Kyrylenko, O.P. and Tolub'iak, V.S. (2016), *Sotsial'ne strakhuvannia [Social insurance]*, Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.

12. Tropina, V.B. (2008), "Budget support of the social function of the state in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 15—31.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2018 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦ ІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"